

De leugen gaat net als de kreupele op krukken

Tekst: Luc de Rooy

Wil je het hele scala van canonschrijvers kennen, dan zijn er zoveel boeken die je moet lezen dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Veel schrijvers worden door de jaren heen vergeten en verdwijnen, als ze niet verkopen en daardoor geen herdrukken beleven, uit de canon. Af en toe wordt er een oude meester door een uitgeverij na jaren afwezigheid opgepakt en vertaald. Dit is bij Benito Pérez Galdós gebeurd. Terecht vindt *Babel*. Weer een schrijver die je aan het lijstje 'nog te lezen' kunt toevoegen.

Een van de fascinerendste schilderijen van Bruegel is *De Kreupelen*, gemaakt in 1568. Hierop is een aantal kreupelen geïsoleerd afgebeeld, die, te zien aan hun hoofddekseis, elk uit een andere maatschappelijke klasse komen. Het plaatje is een allegorie op het gezegde 'de leugen gaat net als de kreupele op krukken'. Bruegel wilde met dit schilderij zeggen dat de hele maatschappij gebouwd is op een oneerlijke fundering. Het lijkt zowel qua beeld, als qua betekenis van invloed te zijn geweest op *Mededogen* van Benito Pérez Galdós (1843- 1920), een in Nederland redelijk onbekende negentiende-eeuwse Spaanse schrijver.

Galdós schetst in het boek een sterk verarmd Madrid, vol met bedelaars, klaplopers en verarmde bourgeoisie. Allemaal vertonen ze wel een lichamelijke gebrek en hebben de grootste moeite om rond te komen. Ze verzamelen zich rond de kerk, ieder op zijn eigen vaste plekje en in rangorde, en proberen aalmoezen van hun stadsgenoten mét geld los te krijgen. Galdós heeft zich in de periode voorafgaand aan het schrijven een tijd lang aan de zelfkant van de maatschappij opgehouden om een zo sterk mogelijk beeld te kunnen geven van de smerigheid waarin veel zwervers leefden en om een aantal bedelaars gedetailleerd te kunnen omschrijven:

'...de vrouw, het schraalste, miezerigste en uitgemergeldste exemplaar dat men maar kan vinden (...) Haar gezicht was zo mager dat men

van opzij zou kunnen denken dat het van finer was gemaakt (...) Op haar hals kon er geen rimpel meer bij en het ringgaatje in een van haar oren was zo groot dat er met gemak een vinger doorheen gestoken kon worden. De schaarse tanden zwart, de wenkbrauwen kaal, de wimpers vol slaapzand, lynxogen (...) Over haar lijf hoef ik alleen maar te zeggen dat men niet snel gestalten zal vinden die een treffender gelijkenis vertonen met een aangeklede, met dweilen omhangen bezemsteel...'

Tussen een hele schare bedelaars probeert ook een oude vrouw overeind te blijven. Deze vrouw, Benina, is huishoudster van een in armoede vervallen gezin en omdat ze niet zonder de familie kan, én te goed is voor deze wereld, gaat ze 's middags bedelen om het huishouden van de familie te kunnen voortzetten. Ze vertelt echter niet aan Dona Paca, de vrouw des huizes, dat ze hele middagen op de hoek van de straat zit, maar liegt haar voor dat ze een tweede betrekking bekleedt bij Don Romualdo, een verzonnen heer. Ze ritselt hier een paar centen bijeen, helpt daarmee een andere zwerver van zijn schuld af, bedelt wederom wat muntjes bij elkaar, betaalt een oude rekening van Dona Paca, en moet zelf ook nog wat overhouden voor het huishouden. Alles lijkt een verloren zaak. Het enige wat ze kan doen – en wat alle figuren van de straat doen – is fantaseren over geheime schatten, moorse toverformules, gewonnen loterijen en onverwachte erfenissen. Als blijkt dat op een dag ene Don Romualdo echt aan de deur heeft gestaan en ook naar haar heeft gevraagd, denkt ze dat de fantasieën haar te veel worden. (Een fantastisch stukje narratieve autogenese waarmee Galdós al mijlen voor lag op de modernisten.) Don Romualdo komt verder met het bericht dat Dona Paca en enkele andere verarmde familieleden naar een erfenis mogen uitzien waarmee hun pensioen ruim zekergesteld is. Door tussenkomst van enkele geslepen familieleden van Dona Paca wordt Benina buitenspel gezet in het huishouden en moet ze maar zien hoe

Pieter Bruegel de Oudere. *De Kreupelen*. 1568. Parijs, Louvre.

overeind te blijven in de wereld. Op dit punt kun je een thematisch raakvlak ontdekken met Bruegels *Kreupelen*. De maatschappij die niet openrecht is, maar waar je meer met fascinatie (én met een glimlach) naar kijkt, dan met afgunst. Misschien is dat in dit gegeven wel de grootste kritiek: dat het publiek (de bewonderaar van boek, danwel schilderij) met een glimlach het geheel overziet, maar zich eigenlijk niet inspant om er iets aan te doen.

Mededogen is een van Galdós' maatschappijkritische romans, waarvan hij er zo'n dertig op zijn naam heeft staan. Daarnaast schreef hij 46 'nationale episoden' waarin hij de Spaanse geschiedenis tot de twintigste eeuw ontleedt. Door dit spectrum aan romans wordt hij ook wel de Balzac van Spanje genoemd. En door dit oeuvre is hij niet alleen geschiedkundig zeer belangrijk, maar heeft hij literair het essentiële pad gevormd waardoor op de schelmenroman *La Colmena* (1951) van Cela kon volgen. Een oeuvre sterk beïnvloed door, en zeker niet onderdoend voor dat van Emile Zola. Terecht dat deze Spaanse naturalist nu in het Nederlands vertaald wordt. *Babel* zegt het nogmaals: mocht je deze schrijver nog niet kennen, dan raden we 'm bij dezen aan. Bij Menken, Kasander & Wigman zijn nog vijf titels van Galdós leverbaar en twee in voorbereiding.

Mededogen – Benito Pérez Galdós

Oorspr. titel: *Misericordia*. Vertaald uit het Spaans door Frans Oosterholt Menken, Kasander & Wigman Uitgevers, Leiden, 2004
336 p., gebonden, € 24,50
ISBN 90-74622-47-X